

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta – katedra trestního práva

**Posudek vedoucího
na diplomovou práci Kristýny Blažkové**

**Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání v praxi státního
zastupitelství - srovnání**

1. Aktuálnost (novost) tématu

Diplomovou práci studentky 5. ročníku Právnické fakulty UK v Praze Kristýny Blažkové, která je věnována problematice podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání a srovnání přístupů státních zástupců k těmto odklonům, považuji vzhledem k připravované rekodifikaci trestního řádu, jakož i k rozdílům v praktickém uplatňování těchto odklonů a k názorům nauky na tuto problematiku, za velmi aktuální.

2. Rozsah práce a datum odevzdání práce

Práce byla zpracována v odpovídajícím rozsahu pro diplomovou práci, neboť její vlastní text čítá 67 stran. Dalších 43 stran představuje seznam zkratk, seznam použitých zdrojů (literatury a dalších pramenů), grafy a tabulky v příloze, jakož i abstrakt v českém a anglickém jazyce a klíčová slova.

Práce byla odevzdána dne 17. 12. 2023 (v tištěné podobě dne 18. 12. 2023).

Oponentem byl ustanoven doc. JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D.

3. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Náročnost tématu z hlediska jeho zpracování vyplývá z toho, že jde o úpravu nejdůležitějších odklonů (diversion) s výraznými prvky restorativní justice uplatňovaných v praxi státních zastupitelství. K uvedené problematice je dostupná teoretická literatura i judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, kterou již sice byla vyřešena většina sporných otázek, ale k větší náročnosti této konkrétní diplomové práce přispěl komparativní kriminologický přístup autorky.

Autorka zvolila za hlavní metodu zpracování teoretické části práce analýzu právní úpravy ve světle odborné literatury a judikatury v návaznosti na zákonný text. Sama autorka v úvodu uvádí, že v této části práce k popisu obou odklonů využívala hlavně metodu literární rešerše a analýzy právních předpisů a judikatury, a na základě získaných informací zhodnotila a porovnávala, v čem se tyto instituty liší a které prvky mají společné. V části práce zaměřené na uplatňování uvedených odklonů v praxi státních zastupitelství se pak zaměřila především na

jejich použití státními zástupci v jednotlivých krajích, a to na základě zpráv o činnosti státního zastupitelství a také statistik Ministerstva spravedlnosti, ze kterých získala statistické informace o užití jednotlivých institutů v praxi. Dále se formou dotazníku snažila získat další neveřejné informace ohledně jejich užití a vlastní pohled na tyto instituty přímo od jednotlivých státních zástupců.

Při tomto přístupu diplomantka prokázala dostačující teoretické znalosti, které se projeví při zpracování práce, a navíc v praktické části osvědčila i schopnost kritického přístupu při zpracování informací o těchto odklonech a jejich používání v praxi.

4. Formální a systematické členění práce

Po stručném úvodu se diplomantka věnovala alternativám v trestním právu, kde vysvětlila základní přístupy včetně tzv. restorativní justice a mediace a uvedla i jejich základní rozdělení. Přitom vysvětlila, že o odklonech v trestním řízení může být rozhodnuto jak v přípravném řízení, kde tato pravomoc náleží státnímu zástupci, tak v řízení před soudem, kdy o něm rozhoduje soudce usnesením, přičemž ve své práci se bude věnovat těmto odklonům uplatňovaným státními zástupci v přípravném řízení. Jádrem práce jsou kapitoly věnované podmíněnému zastavení trestního stíhání (kapitola 2.) [dále i jen „PZTS“] a narovnání (kapitola 3.) a zejména užití PZTS a narovnání v praxi státního zastupitelství (kapitola 4.) a stručné pojednání o výhodách a nevýhodách PZTS a narovnání (kapitola 5.). Dále diplomantka uvedla své návrhy de lege ferenda (kapitola 6.) založené na vůdčí představě, že „by se trestní řízení mělo čím dál tím více stavět na myšlenku restorativní justice na úkor justice retributivní“, což by v konečném důsledku mělo vést k tomu, aby mohlo být PZTS i narovnání v praxi více využito. V závěru práce pak podala celkové zhodnocení svých výsledků a odpovídajícím způsobem odůvodnila velké početní rozdíly v aplikaci PZTS a narovnání. Práce je doplněna nejen statistickými údaji uvedenými v tabulkách, ale i množstvím v příloze připojených barevných grafů a tabulek, které přehledně a systematicky zpracovávají zejména výsledky použité dotazníkové metody.

Formální a systematické členění práce je na jedné straně obvyklé těmto druhům diplomových prací, které se zabývají procesními instituty, a proto autorce nelze v tomto směru ničeho vytknout. Na druhé straně je však třeba zvláště ocenit její praktický přístup s využitím nejen dostupných materiálů Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „NSZ“), ale i dotazníkové metody, na základě jí sestaveného a následně na většinu okresních státních zastupitelství rozeslaného dotazníku, který obsahoval 60 především otevřených otázek, směřujících k zjištění důvodů, které vedou státního zástupce k užívání či v případě narovnání spíše neužívání těchto odklonů.

5. Vyjádření k práci a hodnocení způsobu zpracování tématu

V souladu se zadáním tvoří východisko diplomové práce jednak vymezení pojmu a podstaty PZTS a narovnání, když v úvodních kapitolách se v dostatečném rozsahu autorka zabývá názory teorie a zejména judikatury na jejich uplatnění v praxi státních zástupců. Byť by kapitoly 2. a 3. mohly být podrobnější, nelze přehlédnout základní zaměření diplomové práce, které směřovalo k praktickému použití těchto odklonů a zejména k zjištění rozdílů v praktickém uplatňování PZTS a narovnání, čemuž se věnovala při vyhodnocování statistických dat, závěrů a názorů vyplývajících z materiálů NSZ, statistik Ministerstva spravedlnosti a použité dotazníkové metody. Všechny tyto zdroje využila pak zvláště ve svých vlastních návrzích de lege ferenda. Z těchto hledisek je rozsah uvedených kapitol dostačující.

Hodnotí-li se kapitoly 4. a 5., je třeba ocenit vlastní přístup autorky vycházející ze statistických údajů o používání zkoumaných odklonů, kde poukazuje na velké rozdíly mezi jednotlivými kraji v počtu využití PZTS a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, náležitě vymezuje nejčastější trestné činy, za které jsou ukládány, dále hodnotí velmi nízký počet narovnání v praxi státních zástupců, přičemž důvodně poukazuje na to, že NSZ uvádí, že pokud se nezmění právní úprava narovnání, zřejmě se nezvýší četnost jeho aplikace ani do budoucna. Tato zjištění autorky, která vycházejí i z použité dotazníkové metody, odpovídají již v minulosti získaným podkladům (např. ze strany Institutu pro kriminologii a sociální prevenci), a s mnohými v práci uvedenými podrobnostmi tvoří podklad pro zpracování vlastních návrhů do lege ferenda. Dostatečně se diplomantka zabývá také výhodami a nevýhodami PZTS a narovnání, kdy mezi hlavními výhodami správně zmiňuje aktivní zapojení poškozeného, kdy se mu dostane náhrady škody, přičemž současně obviněný by měl projevit určitou míru sebereflexe a pokory, a díky tomu může snáze dojít k narovnání jejich vztahů, dále trestní řízení je v důsledku aplikace odklonů rychlejší a efektivnější. Naproti tomu nevýhody vidí v tom, že se tyto odklony mohou aplikovat i u pachatelů, pro které nejsou úplně vhodné, a také ve hrozbě zneužití ze strany majetných pachatelů, kteří se mohou ze svého TČ „vykoupit“. Přesto však uzavírá, že celkově odklony přináší mnohem více pozitivních změn ve využívání trestní spravedlnosti než negativních důsledků. V kapitole 6. věnované návrhům de lege ferenda vychází autorka z podnětů státních zástupců a jejich odpovědí na její dotazy, kdy tyto návrhy (např. prodloužení zkušební doby a rozšíření okruhu trestných činů, na které je možno odklony aplikovat, odnětí možnosti poškozenému podat proti rozhodnutím o nich stížnost, nahrazení doznání u PZTS prohlášením viny, zrušení obligatorního výslechu obviněného a poškozeného u narovnání, zavedení možnosti narovnání i v případech trestných činů bez individualizovaného poškozeného atd.) v zásadě adekvátně hodnotí. Byť samozřejmě lze s některými jejími názory důvodně polemizovat (např. nahrazení doznání u PZTS „přijetím odpovědnosti“ či k nepřihlížení k doznání učiněnému pro účely PZTS v dalším řízení po té, co se obviněný neosvědčil ve zkušební době, anebo s nahrazením výslechu obviněného a poškozeného čestným prohlášením jejich zástupců či jejich provedení jinou osobou), je třeba ocenit, že diplomantka projevila vlastní názor na určité změny právní úpravy.

Z hlediska tzv. plagiátorství práce nevykazuje i na základě „programového“ hodnocení vyšší míru shody s pracemi tohoto druhu (počet podobných dokumentů: 60 a nejvyšší dosažená míra podobnosti: 5%). Velmi dobrá je také práce se zdroji, a to zejména s judikaturou, jejíž stručný přehled je v připojeném seznamu použité literatury a pramenů. Poměrně dobré je i využití literárních pramenů. Vyhovující je logická stavba práce. Práce je psána srozumitelně a na potřebné jazykové úrovni. Úpravu práce a její přehledné členění je třeba hodnotit jako dobrou.

Autorka nezařadila do své práce komparativní kapitolu, což vyplynulo ze zaměření této práce a také již z poměrně jejího většího rozsahu. Vzhledem k tomu, že autorka využívala jen české a ojediněle i slovenské zdroje, nebylo možno ověřit, zda je schopna pracovat s cizojazyčnými prameny.

Celkově lze hodnotit diplomovou práci Kristýny Blažkové jako velmi dobrou.

Z uvedeného zhodnocení pak vyplývají otázky pro obhajobu diplomové práce:

1. Proč se domnívá, že „sociálně slabším pachatelům se pro obligatorní podmínku složení peněžité částky na pomoc obětem zavírá cesta k narovnání“, když výše této částky není v zákoně určena, a je zde [§ 309 odst. 1 písm. d) trestního řádu] pouze uvedeno kritérium, že nesmí jít o „zřejmou nepřiměřenost závažnosti přečinu“, i když jinak je třeba souhlasit s názorem, že vhodnou alternativou k peněžité částce by mohlo být např. odpracování určitého

počtu hodin obecně prospěšných prací, byť by to zřejmě nepřineslo odpovídající náhradu do „fonde obětí“?

2. Blíže by bylo třeba při obhajobě také zdůvodnit „možnost narovnání i bez existence poškozeného“ a úvahu, že „by za stranu poškozenou mohl teoreticky vystupovat stát, ale praktičtější by bylo, kdyby v takovém případě nutný souhlas poškozeného nebyl vůbec potřeba“ (zatím jen jeden krátký odstavec v bodě 6.2.4 práce).

Práce v zásadě naplnila vytčený cíl diplomové práce, neboť podala celkové srovnání těchto dvou odklonů v praxi státních zástupců a v podstatě správně vyhodnotila, proč používají PZTS častěji než narovnání. Podaný výklad svědčí o tom, že se autorka dostatečně seznámila s problematikou PZTS a narovnání a tyto srovnala s ohledem na praxi státních zástupců v přípravném řízení. Vysoce je třeba ocenit přehledně zpracované tabulky a grafy navazující zejména na již opakovaně zmíněnou dotazníkovou metodu k zjištění důvodů, které vedou státní zástupce k užívání či v případě narovnání spíše neužívání uvedených typů odklonů, čímž tato práce podstatně přesahuje obvyklou úroveň diplomových prací.

Předložená diplomová práce Kristýny Blažkové vyhovuje požadavkům kladeným na diplomovou práci, a proto ji doporučuji k obhajobě. Navrhovaná známka – 1.

V Praze dne 8. ledna 2023

Vedoucí diplomové práce:
Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph. D.